

HACCIN ARDINDAN*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi, ihsânı, ikrâmı dünyada, ahirette üzerinize olsun... Size Mekke-i Mükەرreme'den bu mübarek cuma gününde hitab etmekten bahtiyarım.

a. Zilhicce'nin On Günü

Zilhicce ayının on günü hakkında Kur'an-ı Kerim'de ayetler var:

وَالْفَجْرِ وَلَيَالٍ عَشْرٍ
(الفجر-۱۲)

(*Ve'l-fecri. Ve leyâlin aşrin.*) [Fecre ve on geceye yemin ederim ki...] (Fecr, 89/1-2)'deki on gece, Zilhicce'nin on gecesidir diye, müfessirler İbn-i Abbas'tan ve diğer alimlerden ve sahabeden (*Rıdvânu'llâhi aleyhim ecmaîn*) rivayet ediyorlar.

Kur'an-ı Kerim'in en büyük müfessiri, en derin müfessiri, en güzel müfessiri, ilk müfessiri, en salâhiyetli müfessiri hiç şüphe yok ki Peygamber SAS Efendimiz'dir. En güzel uygulayıcısı da yine tabii, hiç şüphe yok ki Peygamber SAS Efendimiz'dir.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun

Şimdi bu on günü geçirdik. Siz orada geçirdiniz. Biz Mekke-i Mükەرreme’de, nasib oldu, geçirdik. Çok kıymetli günler idi. Sevapların bol bol dağıtıldığı, günahların afv ü mağfiret olduğu günlerdi.

Hacılar nasıl yaptılar?.. Zilhicce’nin 8’inde, *Yevm-i Terviye* denilen günde Mina’ya hareket ediliyor. Normal şartlarda, normal durumlarda, sünnet-i seniyyeye uygun hac yapmak isteyen kimseler o gün Mina’ya gidiyorlar. Öğle namazı Mina’da kılınıyor. Mina, Mekke-i Mükەرreme’nin civarında, hemen yakınında bir yer. Meskûn mahal değil. İbadet için tahsis edilmiş bir yer.

Binalar var, fakat sair zaman halka açık, iskânı olan bir yer değil. İbadetlerin yapıldığı yer.

Tarihî yönden de Hazret-i İbrâhim AS’ın, İsmâil AS’ı kurban etmeye götürdüğü, giderken de karşısına şeytanın çıkıp, onu Allah’ın emrini tutmaktan alıkoymak için çeşitli oyunlar, sözler, akıl çelici fikirler ortaya attığı zaman, onu taşıdığı yer. Binâen aleyh, şeytan taşlama işleminin, kurban kesme işleminin, Allah’ın:

“—Ey İbrâhim, sen emrettiğim şeyi yapacağını gösterdin, bana itaatli olduğunu, sâlih olduğunu, halis muhlis olduğunu, sâdık olduğunu gösterdin. Ben, oğlunun kesilmesini aslında istemiyorum, onun yerine bir koç kurbanı gönderiyorum. Ama sen imtihanı kazandın, senin kalbinin temizliği ortaya çıktı, senin bağlılığın belli oldu.” dediği yerler.

Kurban kesildiği yer, şeytanların taşlandığı yer. Biz o tarihî olayları derin derin yaşayarak tekrar ediyoruz, sembolik de olsak tekrar ediyoruz: İbrâhim AS şeytanı taşlamış, biz de şeytanı taşıyoruz. Şeytan insana vesvese veriyor, fikir veriyor. Aklına ters fikirler veriyor. Diyor ki:

“—Yâ İbrâhim, bırak Allah’ın emrini tutma, Allah’ın emrini yapma, bir şey olmaz, vazgeç!”

İbrâhim AS da, eline aldığı taşlarla şeytanı taşıyor. Biz de taşıyoruz, yâni biz de sembolik olarak demiş oluyoruz ki:

“—Yâ Rabbi, şeytan benim karşıma çıkarsa, beni sana güzel kulluk etmekten alıkoymak isterse, senin emirlerini tutmamı engellemek isterse; işte ben de onu taşıyorum, ben de ona uymayacağım, ben de onu dinlemeyeceğim!”

Evet, bizim dışımızda bir görünmeyen, çok aşikâr düşman, mânevî bir varlık var. Hem içimizde, hem dışımızda... Bizim dışımızda dediğim, yâni bizden farklı bir yapısı ve benliği olduğu içindir, kişiliği olduğu içindir. Bizden ayrı kişiliği olan, şeytan denilen bir düşman...

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا

(فاطر:٦)

(Inne’s-şeytâne leküm adüvvün fe’ttahizûhu aduvvâ.) “Şeytan sizin düşmanınızdır, siz de onun düşman olduğunu bilin, tehlikelerine karşı uyanık olun!” (Fâtır, 35/6) diye Kur’an-ı Kerim’de Allah’ın bizi uyardığı bir varlık.

İçimizden bizim aklımıza, gönlümüze fikirler, vesveseler yağıdırıyor, bizi kandırmağı çalışıyor. Yanlış işler yaptırmağı çalışıyor. Günah işletmeğı çalışıyor. Negatif işler yaptırmağı çalışıyor. Allah'ın sevmediğı işler, başka insanları üzen, cemiyetin nizamını bozan, ahlâka aykırı, dünya hayatına zararlı, ahiret hayatı için çok zararlı işleri yaptırmağı çalışıyor. Şeytanın ana vazifesi bu: İmtihan dünyasında insana kötü şeyleri hatırlatmak, yapmak için teşvik etmek, yapmak için ayağını kaydırmağı çalışmak, vesvese vermek, kandırmağı çalışmak...

Tabii biz Mina'da şeytan taşlarken, "Biz kanmayacağız, biz Allah'ın emirini tutacağız, duygularımızın esiri olmayacağız, şeytanın esiri olmayacağız!" demiş oluyoruz. Mina böyle bir yer.

Şimdi, hacılar o on geceyi geçirdiler. Tabii daha önceden gelmiş olabilir, biraz geç kalmış olabilir ama, bu Zilhicce'nin on gecesini, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin önemine and içtiğı on gece... Bu on gece tabii ibadetle geçiyor. Sekizinci günü, *Yevmü't-Terviye* derler, re harfi önce. *Tevriye* olsa, bir edebî sanat olur, o değil, *terviye*... *Yevmü't-Terviye*, develerin iyice sulanıp ibadete hazırlandığı, iyice suya kandırıldığı gün olduğu için, o isim verildi diye rivayet edilir. *Yevm-i Terviye*'de Peygamber Efendimiz, Mekke-i Mükerrime'den sakın bir şekilde hareket ederdi ve Mina denilen, o iki dağın arasındaki vadiye varırdı, İbrâhim AS'ın, oğlu İsmail AS yedi yaşındayken kesmeye, Allah'ın emrini tutmak için kesmeye götürdüğü yer...

Müthiş bir olay bu! Bütün dinlerin bildiği, yahudilerin, hristiyanların bildiği bir olay. Müthiş bir hadise... Yâni en sevdiği kimseyi Allah yolunda kurban etmesi çok zor bir şey ama, onu yapmağa tereddüt etmemesi, İbrâhim AS'ın Allah'a bağlılığını gösteriyor.

İşte o yevm-i tevriyede, Zilhicce'nin sekizinde oraya giderdi Peygamber Efendimiz, *Mescidü'l-Hayf* denilen bir mescidi var oranın. Orada kalırlardı, Mina'da kalırlardı Peygamber Efendimiz ve hacca gelmiş olan insanlar...

Öğle namazı orada kılınır, bir... İkinci orada kılınır, iki... Akşam orada kılınır, üç... Yatsı orada kılınır, dört... Ve gece ibadetle geçirilir. Zâten bütün on gün oruç, hayır, sadaka, zikir, Kur'an ve ibadet günleri hep, çok önemli günler. Dokuzu olur gece geçtikten sonra. Dokuzuncu günü, yâni Arafe gününün sabahı, Peygamber Efendimiz Mina'dan Arafat'a hareket ederdi. İşte on-on beş kilometre bir mesafe. O mesafeyi alırdı, Arafat'a ulaşırdı Arafe gününde...

Arafe günü, Arafat'ta öğle ile ikinci namazını öğlenin vaktinde, bir ezanla ikişer rekât olarak, iki kâmet getirerek; öğleyi iki rekât kılar, arkasından bir kâmet daha getirip ikindiye kılar. Böylece öğlenin vaktine öğle ve ikindiye kılardı. Buna *cem'-i takdim*

deniliyor. Yâni, iki namazı cem etmek, birleştirmek ama, önceki namazın zamanına almak suretiyle cem etmek, *cem'-i takdim* deniliyor.

Arafat'ta o gün akşama kadar kalacak, akşamdan önce çıkmak cezayı gerektirir, akşama kadar orada tazarru, niyaz, gözyaşları içinde Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne ibâdât u taat edilecek. O günün sonunda, akşam, bu sefer geriye dönüş başlıyor. Yâni, Mina'dan Arafat'a gelirken geçilen yollardan tekrar geriye dönüş başlıyor, Arafe gününün akşam namazından sonra... Ve Müzdelife denilen, Mina'ya yakın, Mina'ya üç-dört kilometre mesafesi olan bir mıntıkada hacılar duruyorlar. Mina'da da vazifeler var.

Müzdelife'de de akşam namazı, yatsı namazının vaktinde kılınıyor. Yollarda kılınmıyor, vakit geçse bile kılınmıyor. Müzdelife'ye ulaştığı zaman, sekiz, dokuz; saat kaçsa artık, yatsının vakti girdikten sonra, yine bir ezan, iki kâmetle; önce akşam kılınıyor, sonra kâmet getirilip yatsı namazı kılınıyor. Meş'ar-i Harâm'ın orada Cenâb-ı Mevlâ'ya tazarru ve niyaz ediliyor. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de:

فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ

عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ

(البقرة: ١٩٨)

(Feizâ efadtüm min arafâtin fe'zükuru'llâhe inde'l-meş'ari'l-harâm) [Arafat'tan ayrılıp akın ettiğinizde Meş'ar-i Haram'da Allah'ı zikredin!] (Bakara, 2/198) diye emir buyrulduğundan, o emir tutuluyor hacılar tarafından ve Müzdelife'de böylece Arafe'yi bayrama bağlayan gece geçiriliyor.

Çok önemli bir gece! Yılın beş önemli gecesinden birisi, çok sevaplı, mübarek gecelerinden birisi de budur. Tabii hacılar için de mübarek, hacca gelemeyen, memleketinde olan müslümanlar için de mübarek... O geceleri iyi değerlendirmek lâzım!..

Memlekette olan kimselere hatırlatmıştık, Arafe gününde oruç tutarlarsa, bir geçmiş senenin, bir de gelecek senenin günahları affolur diye. Arafe günüyle bayram arasındaki gecenin ihyâsı çok sevaptır, işte hacıların Müzdelife'de kaldıkları ve ertesi gün sabah, yâni Zilhicce'nin onuncu günü olan bayramın birinci günü, sabah namazı orada kılınır, orada vakfe yapılır. Buna *yevmü'n-nahr* derler, kurbanların nahr edilmesi, develerin, kurbanların kesilme günü demek.

Arafat'ta da vakfe yapılıyor, Müzdelife'de de vakfe yapılıyor. Vakfe demek, Cenâb-ı Mevlâ'ya duaya, niyaza durmak demek. Yâni, orada da dua ve tazarru ve niyaz oluyor sabah namazından sonra. Dualar edilecek, afv ü mağfiret olunmak istenecek. Gönlünün muradını Allah'a arz edecek...

Hacılar o gün sabah namazını Müzdelife'de kıldıktan sonra, geriye, Mina'ya varacaklar tekrar. Zilhicce'nin 8'inde Peygamber Efendimiz'in gelmiş olduğu Mina'ya, yâni Hazret-i İbrâhim'in, İsmâil AS'ı kurban etme olayının olduğu, şeytanı taşıdığı yere, onuncu gün yine gelecekler.

b. Kurban Bayramı Sabahı

Türkiye'deki, veya bir başka yerdeki müslümanlar bayram sabahı abdest alırlar, güzel giyinirler, güzel kokular sürerler, bayramlık elbiselerini giyerler, sabah namazını kılarlar, sonra sabah namazından sonra bir - bir buçuk saat bekleyip, bayram namazının vaktinde bayram namazını kılarlar. Bayram olur, eve sevinçli giderler. "Babamız geldi!" diye ev halkı da el öperek karşılar, kapıda karşılar. Eve bayram gelir, bir güzel neşeli durum... Bu durum burada Müzdelife'de oluyor. Sabahleyin, sabah namazı Müzdelife'de kılınıyor ve tekbirlerle sabah namazı kılındıktan sonra, Müzdelife vakfesi yapılıyor. Yâni dualar ediliyor.

Tabii bunlar bizim mezhebimizin, Hanefi mezhebinin usûlüne göre söylüyorum bunları. Sonra, Mina'ya geçiliyor. Bayram'ın birinci günü sabah namazı Müzdelife'de kılındı, üç beş kilometre daha gelindi Mekke'ye doğru. Mina'da ilk iş; *Cemretü'l-Akabe* denilen Büyük Şeytanı taşlamak...

Orada şeytanın taşlandığı üç bölge var: Birinci bölgeye *el-Cemretü'l-Ûlâ*, ikinciye *el-Cemretü'l-Vüstâ*, *el-Cemretü'l-Akabe* deniliyor. Türkçe'de bunların, kısaca bizim hacıların kendi tabirleri var: Küçük Şeytan, Orta Şeytan, Büyük Şeytan...

Cemretü'l-Akabe, yâni Büyük Şeytan'ı taşlama işlemi yapılıyor o gün. Tamam. Hacıların yaptığı mühim işlerden birisi bu oluyor; bayram günü sabah namazını Müzdelife'de kıldıktan sonra,

gelip *Cemretü'l-Akabe*'yi îfâ etmek. Yâni, Büyük Şeytan'ı taşlamak. Yedi taş atılıyor sembolik olarak:

“—Ben şeytana uymayacağım, şeytanın düşman olduğumu biliyorum. İbrâhim AS'ı kandırmaya çalıştı, beni de elbette kandırmaya çalışmak ister ama, ben Allah'ın emrini tutacağım, Allah'a itaat eden kul olmuş olacağım!” diye göstermiş oluyor, bu hareketlerin mânâsı bu.

Ondan sonra, hac üç çeşittir. Bir çeşidi, *hacc-ı ifrad*'dir. Bakıyorum, kitaplar bile doğru yazmıyorlar: *Hacc-ı ifrad*... Sonunda “d” harfi olması lâzım! *İfrat* başka, yâni müfrit gitmek demek; bu *hacc-ı ifrad*, *ferd* kelimesiyle ilgili. Yâni tek hac, umresiz hac demek. *Hacc-ı İfrad* yapanlara kurban kesmek yok. Onlar, şeytan taşladıktan sonra saçlarını tıraş ederler. Üzerindeki ihram elbiselerini çıkartabilirler. *Tahallül-i evvel* deniliyor buna. Yâni, ihramın sıkı nizamının yasakları var; koku sürülmez, tıraş olunmaz vs.. Bir bölüm yasakların kaldırıldığı *tahallül-i evvel* böylece oluyor.

Ama bir de, umre de yapmış olanlar, umreli hac yapmış olanlar, hem umreyi, hem haccı beraberce yapmaya niyet edenler büyük bir sevap kazandıkları için, bunun şükrânesi olarak, şükür kurbanı olarak kurban kesmeleri lâzım! Şeytanı taşladıktan sonra, kurban kesme işlemine girerler. Onlar kurbanı kestikten sonra, saçlarını o zaman tıraş ederler veya kısaltırlar. Ya kökünden kazınıyor, ya da bir miktar alınıyor. Saç tıraşından sonra, üstteki ihram çıkartılıp

normal dikişli elbise giyilebiliyor. Eskiden giyilemiyordu, ihramlı olduğu zaman dikişli elbise giymek yasaklardan biriydi.

Böylece bayramın ilk günü kurbanı kestikten sonra, kurban kesenler; kesmeyenler şeytanı taşıdıktan sonra, her ikisi de tabii *tahallül-i evvel* denilen bir duruma, rahatlığa kavuşuyorlar. Yasakların bir kısmı kalıyor, normal elbiseleri giyiyorlar. Bayramın ilk günü böylece şeytan taşlamakla, kurban keseceklerin kurban kesmesi ile geçiyor.

Tabii Mina vadisi de insan dolu, araba dolu. Herkes bu vazifeleri yapmağa koşuşuyor. Çok telaşlı, çok izdihamlı yerler. Yâni, Türkiye'deki bayram bir başka türlü, buradaki bayram gününün olayları bunlar.

Bu işleri yaparken, tabii üzerlerinde hac vazifelerinin en önemlilerinden birisi olan farz tavafı var. Gidecekler, Kâbe'yi yedi kez dönerek ifâda tavafı denilen farz tavafı yapacaklar; sa'ylerini yapacaklar, Safa ile Merve arasında yedi sefer yürüyecekler, gidiş- geliş iki, bir daha, bir daha altı; bir daha Safa'dan Merve'ye doğru gidiş, yedi. Bu da Hâcer Validemiz'in... İbrâhim AS oğluyla kendisini oraya yerleştirdikten sora veda edip, buruk bir acı, üzülme, ayrılıp giderken, Hâcer Validemiz arkasından sesleniyor:

“—Yâ İbrâhim, bizi böyle ekinsiz, aşsız, evsiz, barksız, تنها, ücra bir yerde çocuğumla beni böyle bırakıyorsun, gidiyorsun. Bu Allah'ın emri mi?”

“—Evet, Allah’ın emri...”

Çünkü orada, Hazret-i Adem zamanında kurulmuş olan kutsal mâbedin yeri var. İsmâil AS’la annesini oraya yerleştirmesini Allah emretti :

رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ

ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ

(İbrahim: ۷۳)

(*Rabbenâ innî eskentü min zürriyetî bi-vâdin gayri zî zer’in inde beytike’l-muharrem*) “Yâ Rabbi, senin emrin üzere ben hanımım ve evlâdımın bir kısmını, burada bu kutsal evin yanında,

ekin bitmeyen bu vadide, kumların arasına bıraktım...” (İbrâhim, 14/37) diye dua etti.

وَأَرْزُقُهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ

(İbrahim: ۷۳)

(*Ve’rzukhüm mine’s-semerât*) “Yâ Rabbi sen bunları aç açık bırakma, meyveler, yiyecekler, içecekler ihsân eyle...” (İbrâhim, 14/37) diye dua ederek gitti. Emri böyle. Yâni o da bir imtihan.

Tabii, “Allah emretti” deyince, Hâcer Vâlidemiz:

“—O halde Allah bize yardım eder. Mâdem o emretmiş, bir hikmeti vardır.” diye teslim oldu, gönlü mutmain oldu.

Ama su lâzım, ekmek lâzım! Yanında bir yavrucuğu var. Safâ tepesine çıktı. Safâ bir yüksek, taşlık kısmı vadinin. Oraya çıktı etrafı bir göreyim diye. Oradan vadiye tekrar yürüdü, koştu. Öbür tarafta Merve kayalıkları tepesine doğru çıktı. Oradan bakındı. Yâni, “Buradan görünmeyen manzara oradan görünür de, çadır, ev veya ağaç, veya bir şey görebilir miyim, duman filân görebilir miyim?” diye... Bir şey yok. Bir daha geldi, gitti filân derken yedi defa...

Onun böyle çare aradığı, kendisinin hayatını devam ettirmesi için oraya oraya gidip geldiği gibi, biz de Safa ile Merve arasında sa’y ediyoruz. Biz ne yapıyoruz?.. Biz de Allah’ın yardım etmesini, lütfunu, rahmetini istiyoruz.

İşte Zilhicce’nin onuncu günü, bayram günü Büyük Şeytan’ı taşladıktan sonra ve kurban kestikten sonra, o farz olan, haccın önemli bir vazifesi olan Kâbe’yi tavafı ve sa’yini yapmak gerekiyor. Farz tavafı deniliyor buna. Çünkü tavaf birkaç çeşit: Kudüm tavafı var, farz tavafı var, vedâ tavafı var... Bu farz olan tavaf yapılıyor. İnsan Arafat’a çıkmazsa hacı olamaz, farz tavafı yapmazsa hacı olamaz. Onun için bunlar yapılıyor.

Bayram günü böyle bir muazzam izdiham var. Çünkü yüz binlerce insan hareket halinde oluyor. Bu seneki rakamlara göre

1.2 milyon kadar hacı hac yapmış deniliyor ama, bu rakamlar kesin değildir.

Çünkü dahilî hacılar rakamdan geçmiyorlar, kontrolden geçmiyorlar, toplanıp gelip hac yapıyorlar. Her yerden geldiği için, o kalabalığı devletin sayması mümkün olmuyor. Ancak dışarıdan gelen hacıların, işte 856 bin olduğu ilân edildi. Tabii bu hacılar, hac için sınırdan girmiş olan kimseler.

Bir de, Ramazan'da bazı kardeşlerimiz buralara geldiler, üç ay burada iyice tadını çıkarttılar. Allah ibadetlerini kabul etsin. Nice nice tavaflar yaptılar, dualar ettiler, ibadetler eylediler. Üç ay tadını çıkarttılar bu güzel diyarın, mübarek diyarın... Onlar var, onların sayıları... Hem bizim hacılar var, hem aynı şekilde Mısır'dan, Ürdün'den, başka yerlerden, Pakistan'dan gelmiş hacılar var. Onlarla beraber, tabii bu 850 bin rakamı daha yükseğe çıkar. Bir de dâhilen hac yapanlar eklenince, rakam 1.2 milyonu geçer, daha fazla olur.

Benim gördüğüm, bu sene çok büyük bir izdiham vardı. Benim müşahedem böyle. Evvelki senelerde nerelerde namaz kıldığımı düşünüyorum: Meselâ, Kâbe'nin güneydoğusu, Ecyad denilen hastanenin olduğu taraf vardır, kralın misafirhanesinin olduğu taraf. Tâ Şühedâ Oteli'ne kadar, yollarda tıklım tıklım cemaat doluydu ki, Harem'e ne kadar uzaktır orası... On dakika yürümekle Harem-i Şerif'e, Mescid-i Haram'a varır insan. Oralarda cemaat kilitlenmiş bir vaziyette, yürüyemezsiniz daha ileriye. Namazı öyle kıldık. Yâni çok büyük izdiham vardı. Demek ki, geçen senelerden daha fazla...

Bunu sebebi ne diye düşünüyorum: Arafe cumaya rastlayacaktı bunların takvimlerine göre, hesaplarına göre. Türkiye takvimine göre ise cumartesiye rastlayacaktı. Cumaya rastlaması Arafe'nin, hacc-ı ekber oluyor, yâni sevabı yetmiş kat daha fazla olduğu için, herhalde büyük rağbet oldu. Ama bunlar Türkiye'nin takvimi gibi cumartesi günü yaptılar Arafe'yi. Hesaplamaları öyle düzenlediler, düzelttiler. Böylece hacc-ı ekber denilen, yâni Arafe'nin cumaya rastlaması durumu olmadı ama, büyük bir izdiham oldu.

c. Haccın Mükâfâtı

İşte böylece hacılar, bu on mübarek günü geçirmiş oluyorlar. Arafe gününü geçiriyorlar. Üzerine güneşin doğduğu günlerin en kıymetlisi, sevaplı, en önemlisi Arafe günüdür, yâni Zilhicce'nin dokuzudur. O gün gözüne, diline sahip olan, kendisine hâkim olan, günahlardan korunmasını bilen, sevapları güzel işlemesini bilen bütün mü'minler, Arafat'ta mağfiret olunurlar. Arafat'ta mağfiret olunmayanlar, ertesi gün Müzdelife'de mağfiret olunur. Müzdelife'de de mağfirete eremeyenler Mina'ya kurban kesince, şeytan taşlayınca mağfirete mazhar oluyorlar. Yâni, bayramın birinci gününe kadar böylece on günlük zaman içinde, çok muazzam rahmet-i ilâhiyye tecelli ediyor ve kullar mağfiret olunuyor, cehennemden azad olunuyor, cennetlik oluyor.

Biliyorsunuz, geçtiğimiz cuma konuşmalarında hadis-i şerifleri okuyup müjdelemiştik. Siz de biliyorsunuz, hac edenler de biliyor: Güzel bir hac yapıldığı zaman, usûlüne uygun bir hac yapıldığı zaman onun mükâfatı mutlaka cennettir. O haccı güzel yapmak meselesi, helâl parayla ve usûlünü güzel uygulayarak, edepli, tatlı, hassas bir şekilde hac yapıldığı zaman, mükâfatı cennet oluyor.

İşte böylece, bu güzel on gün geçmiş oluyor. Tabii bayramın ondan sonraki ikinci günü, üçüncü günü, dördüncü günü şeytan taşlanmalar, küçük şeytan, orta şeytan büyük şeytan... Mina'da oturup ibadet etmek, bazı mezheblere göre sünnet, bazılarına göre vacib... Mina ağırlıklı, çok izdihamlı bir şey oluyor. Ve o şeytan taşlamalarda tabii çok izdiham olduğu için, "Hangi zaman sakindir?" diye dikkat etmesi lâzım hacıların. Hele, gençler ayrı ama, yaşlılar, ihtiyarlar, hanımlar sakın zamanları kollayıp, şeytan taşlamayı öyle yapmalı!.. Tavafı da münasib zamanlarda yapmağa çalışmalı!..

İşte böylece güzel bir şey... Şimdi biz cumadayız. Bu cuma günü artık Zilhicce'nin 16'sı oluyor, bayram da bitmiş oluyor. Böylece güzel bir devre geçti.

Peygamber SAS Efendimiz bir hadis- i şerifinde buyurmuş ki:¹

إِنَّ التَّوْبَةَ تَغْسِلُ الْحُوبَةَ وَإِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبُنَ
السَّيِّئَاتِ وَإِذَا ذَكَرَ الْعَبْدُ رَبَّهُ فِي الرَّخَاءِ أُنْجَاهُ
فِي الْبَلَاءِ

(حل. عن شداد بن أوس)

RE. 96/10 (*Inne't-tevbete tağsilü'l-havbeh*)
“Allah’a yöneliş, tevbe etmek günahı siler. (Ve
inne'l-hasenât yüzhibne's-seyyiât)

Kulların yaptığı iyilikler, iyi işler, ibadetler, hayır, hasenat, ikrâmat ve sadaka ve sâir güzel işler, yapılmış kötü işleri, günahları, seyyieleri götürür, siler, yok eder. İnsanı onlardan kurtarır.

(*Ve izâ zekere'l-abdü rabbehû fi'r-rahâi, encâhu fi'l-belâi*) “Kul Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni rahatken, sıkıntıda değilken, nimet içindeyken zikretti mi; Allah mükâfat olarak, dara düştüğü zaman, dar zamanında onun duasını kabul eder, onu afv ü mağfiret eyler.” diye hadis-i şeriflerde geçiyor.

İşte böyle kulların tevbe ettikleri, Hakk’a yöneldikleri, göz yaşları içinde işlemiş oldukları hatalı fiillere nedâmet gösterip, Allah’tan afv ü mağfiretlerini istedikleri ve Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin de kullarını böyle, artık falanca kabilenin koyunlarının tüyleri sayısınca kimseyi affettiği güzel günler geçmiş oldu.

¹ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.1, s.2; Şeddâd ibn-i Evs RA’dan. *Kenzü'l- Ummâl*, c.IV s.207, no:10172; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.218, no:663; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.VII, s.232, no:6196.

Tabii Allah-u Teâlâ Hazretleri'nden dilediğimiz şu: Allah böyle güzel günleri hepimize göstere, nice nice defalar güzel günlere erdiren ve makbul haclar, umreler yapmak nasib etsin... Hac ve umre yapmadığınız yıllarda da, memleketinizde iken bu güzel günleri güzel değerlendirmeyi nasib etsin... Nice nice bayramlara erdiren...

Bir yaşlı, Osmanlı terbiyesi almış, Osmanlı üslûbuyla konuşan dostumuz vardı İstanbul'da, güleç yüzlü bir zât-ı muhterem. O Osmanlı üslûbuyla:

“—İydiniz saîd, ömrünüz mezîd, her rûzunuz bir İyd olsun efendim!” derdi.

Hoşuma giderdi bu söz. Müsecca', secili, kelimeleri birbiriyle uyumlu, ses benzerliği olan bir dua ve tebrik:

“*İydiniz saîd olsun!*” *İyd*, bayram demek Arapça'da. Bayramınız saîd olsun, saadetli olsun, mutlu olsun demek. Bayramınız hakiki bir bayram olsun, hakikaten Allah'ın mağfiretine ermiş olun, hakikaten içiniz, dışınız şen olsun... Kalbiniz nurlu olsun, saadetli olun, dünyada ahirette saadette olun...

“*Ömrünüz mezîd olsun!*” *Mezîd*, ziyade demek. Ömrünüz çok olsun. Yâni, nice nice defalar böyle bayramlar yapmaya erişin, bayramlar yapmak sizlere nasib olsun, ömrünüz uzun olsun da bu güzel günlere erişin...

Bir de en son cümle hoş: “*Her rûzunuz bir ıyd olsun efendim!*” *Rûz*, gün demek. *Rûznâme*, gündem demek. Her rûzunuz bir ıyd olsun; yâni her gününüz bayram olsun... Bu da tabii çok güzel bir dua... İnsanın senede iki defa bayram görmesi, bir de Allah’ın lütfuna, özel lütuflarına sarılıp her günün bayram olması... Hani o evliyâullah gibi, o evliyâullaha her zaman Allah’ın güzel tecellileri oluyor. Her günleri tecellilerle, nimetlerle, Allah’ın rahmetine gark olmuş olarak her günleri bayram oluyor. Onun gibi.

İydiniz saîd, yâni bayramınız saadetli; *ömrünüz mezîd*, yâni ömrünüz uzun; *ve her rûzunuz bir ıyd*, yâni her gününüz de bir bayram olsun efendim diye dua ederdi o zât-ı muhterem, Allah rahmet eylesin... O da büyüklerinden duymuştur.

Ben de sizlere, aynı şeyleri temenni ediyorum. Bayramlarınız kutlu olsun, ömürleriniz saadetli olarak uzun olsun, bahtiyar olarak yaşayın... Nice bayramlara erin, her gününüz bayram olsun...

Tabii asıl bayram, asıl hakiki bayram, bu dünya hayatı gelip geçicidir. Ahirete vardığı zaman insanın Allah’ın rahmetine ermesidir, mağfiret olmasıdır, cehenneme düşmemesidir, cehenneme düşmeyip cennete girmesidir. Allah’ın ebedî ikramlarına cennette ebedî olarak mazhar olmasıdır:

هُم فِيهَا خَالِدُونَ

(البقرة:٢٥)

(*Hüm fîhâ hâlidûn*) [Onlar orada, cennette ebedî olarak kala- caklar.] (Bakara, 2/25)

Tabii, asıl önemli olan, her günün bayram olmasından da önemli olan, ahiretin bayramlı, saadetli olmasıdır. Ben de hepinize dünyada, ahirette saadetler diliyorum... Allah-u Teâlâ Hazretleri hepinizi iki cihanda bahtiyar eylesin... Cennetiyle, cemaliyle müşerref eylesin, sevdiklerinizle, dostlarınızla, evlatlarınızla, arkadaşlarınızla beraber...

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri, *es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!*..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

03. 05. 1996 - Mekke

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü